

Ustavni sud Republike Hrvatske

Zakon o državnim maticama (Narodne novine, broj 96/93)

PODATAK O NARODNOSTI DJETETA ILI RODITELJA DJETETA JEST
PODATAK KOJI SE U MATICU ROĐENIH UPISUJE KOD TEMELJNOG
UPISA I NIJE PODATAK PREDVIĐEN ZA NAKNADNI UPIS.

(Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-III-422/1995
od 24. lipnja 1999.)

Iz obrazloženja:

“Upisi činjenica rođenja, zaključenja braka ili smrti u odgovarajuće matice su temeljni upisi (članak 35. stavak 1. Zakona), za razliku od upisa dopuna i izmjena temeljnog upisa, a koje se tretiraju kao naknadni upisi i bilješke (članak 38. stavak 1. Zakona).

Prema članku 9. Zakona o državnim maticama, u maticu rođenih se kod temeljnog upisa upisuju podaci o rođenju djeteta i podaci o roditeljima djeteta, te naknadni upisi i bilješke. Od podataka temeljnog upisa prema t. a) toga članka za dijete se upisuje njegovo ime, prezime i spol, datum sat i mjesto rođenja, narodnost, državljanstvo, zanimanje, prebivalište i adresa stanovanja.

Naknadnim upisima i bilješkama prema t. b) članka 9. obuhvaćeni su ovi podaci: JMBG, priznavanje, utvrđivanje i osporavanje očinstva i materinstva, naknadno zaključenje braka roditelja čije je dijete rođeno prije zaključenja

braka, skrbništvo nad maloljetnom osobom i osobom kojoj je oduzeta poslovna sposobnost, prestanak skrbništva, vraćanje poslovne sposobnosti, usvojenje i prestanak usvojenja s roditeljskim učinkom, lišenje, vraćanje, produženje i prestanak produženja roditeljskog prava, zaključenje i prestanak braka, promjena imena i prezimena djeteta, roditelja, usvojitelja i skrbnika, promjena spola, promjena državljanstva, smrt i proglašenje umrlim te naknadni ispravci pogrešaka i druge promjene podataka koje se upisuju u državnu maticu rođenih.

Iz navedenog proizlazi da je podatak o narodnosti djeteta ili roditelja djeteta podatak koji se u maticu rođenih upisuje kod temeljnog upisa činjenice rođenja i on doista nije svrstan u grupu podataka predviđenih za naknadni upis. To znači da je podatak o narodnosti uvijek podatak temeljnog upisa, bez obzira kada se traži njegovo upisivanje.

U vrijeme rođenja podnositelja ustavne tužbe (1960. odnosno 1991.) na snazi je bio Zakon o matičnim knjigama koji nije propisivao mogućnost upisa narodnosti u tadašnju matičnu knjigu rođenih. Novi Zakon o državnim maticama, iako predviđa upis toga podatka u maticu rođenih, ne može se primijeniti na slučaj podnositelja ustavne tužbe jer se odnosi samo na upise od dana primjene toga zakona (1. siječnja 1994.), a nije predviđena mogućnost njegova povratnog djelovanja.

Upis podataka o narodnosti za podnositelja nije moguć niti kao naknadni upis budući da to nije podatak koji je obuhvaćen navedenom točkom b) članka 9. Zakona o državnim maticama."

Zakon o izvlaštenju (Narodne novine, broj 9/94)

ČINJENICA DA JE KORISNIK IZVLAŠTENJA UPISAN U ZEMLJIŠNIM KNJIGAMA KAO VLASNIK NE ZNAČI DA SE RJEŠENJE O IZVLAŠTENJU NE MOŽE PONIŠTITI.

(Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-III-785 i dr. od 5. svibnja 1999.)

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi članka 3. Zakona o izvlaštenju izvlaštenjem nekretnina postaje vlasništvo korisnika izvlaštenja, te će se prema odredbi članka 42. potpuno izvlaštena nekretnina uvijek uknjižiti u zemljišnim knjigama kao vlasništvo korisnika izvlaštenja. Međutim, činjenica da je korisnik izvlaštenja upi-

san u zemljišnim knjigama kao vlasnik ne znači da se rješenje o izvlaštenju ne može poništiti. Prema odredbama članka 31. stavka 1. na zahtjev prijašnjeg vlasnika izvlaštene nekretnine pravomoćno rješenje o izvlaštenju poništiti će se ako korisnik izvlaštenja u roku od dvije godine od dana pravomoćnosti rješenja odnosno od dana stupanja u posjed nije započeo građenjem objekta ili izvođenjem radova radi kojih je nekretnina izvlaštena, ili ako izvlaštenu nekretninu ne koristi u svrhu radi koje je izvlaštenje izvršeno.

Budući da je u konkretnom slučaju eksproprijacija izvršena temeljem propisa o eksproprijaciji koji su stupili na snagu poslije 22. ožujka 1978., to je u smislu prijelaznih i završnih odredbi Zakona o izvlaštenju na konkretan slučaj primijenjena odredba stavka 3. članka 48. Zakona o izvlaštenju prema kojoj će se na zahtjev prijašnjeg vlasnika poništiti i pravomoćno rješenje o eksproprijaciji i zahtjev riješiti prema odredbama ovoga zakona (članak 31.) ako je eksproprijacija izvršena temeljem propisa o eksproprijaciji koji su stupili na snagu poslije 22. ožujka 1978. te ako korisnik eksproprijacije u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona ne dovrši gradnju objekta ili ne izvede radove radi kojih je nekretnina eksproprijirana.

U smislu odredbi Zakona o izvlaštenju, svrha izvlaštenja je izvođenje radova ili izgradnja određenog objekta u interesu Republike Hrvatske, odnosno u općem interesu prema Zakonu o eksproprijaciji (Narodne novine, broj 10/78, 5/80, 30/82, 46/82 - pročišćeni tekst, 28/87, 39/88 i 73/91) u koju svrhu su i izvlaštene nekretnine u konkretnom slučaju.

Podnositelj je pravo korištenja, a kasnije vlasništva predmetnih nekretnina stekao u točno određenu svrhu, a do stupanja na snagu Zakona o izvlaštenju, dana 18. veljače 1994., odnosno u roku od dvije godine nakon stupanja na snagu Zakona, nije izgradio objekte radi čije su izgradnje predmetne nekretnine izvlaštene. Stoga su prijašnji vlasnici iskoristili mogućnost podnošenja zahtjeva za poništenje pravomoćnog rješenja o eksproprijaciji, u skladu s odredbama Zakona o izvlaštenju.

Slijedom navedenog, polazeći od ustavnog načela nepovredivosti vlasništva te ustavnog jamstva prava vlasništva kao pravila, a izvlaštenja kao iznimke podvrgnute strogim uvjetima, Ustavni sud je utvrdio kako podnositelju ustavne tužbe, unatoč činjenici što su predmetne nekretnine uračunane u temeljni kapital društva, nisu povrijeđena ustavna prava na koja ukazuje u ustavnoj tužbi."

Zakon o pretvorbi društvenih poduzeća (Narodne novine, br. 19/91 i 83/92)

RJEŠENJE HRVATSKOG FONDA ZA PRIVATIZACIJU DONESENO U POSTUPKU PRETVORBE PODUZEĆA JEST UPRAVNI AKT.

(Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-III.665/1995 od 28. travnja 1999.)

Iz obrazloženja:

“Zakonom ti akti nisu izričito definirani kao upravni akti. Međutim, samim činom donošenja izmjena i dopuna predmetnog Zakona, poglavito uvodnjem nove odredbe čl. 45a., tj. kontrole provođenja pretvorbe, zakonodavac je na jasan način izrazio potrebu i nakanu, temeljenu na često nezadovoljavajućim praktičnim iskustvima provođenja pretvorbe, da se privatizacijski proces na određen način segmentira na svoj, uvjetno rečeno, formalni dio i na operativni, praktični dio. Na prvi dio zakonodavac je izričitom zakonskom odredbom aplicirao, u modificiranom obliku, sve one principe na kojima počiva pravna država, kao što su princip stupnjevitosti u odlučivanju, dakle devolutivne prirode pravnog lijeka, princip priznavanja prava na žalbu (prigovor, tužbu), odnosno, što je u konkretnom slučaju najprimjerenije - princip i ustavno jamstvo sudske kontrole akata tijela državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti.

Kako je po prirodi stvari očekivati da svaki društveni proces, pa tako i privatizacijski, pokaže više nepravilnosti i nezakonitosti u tijeku same provedbe nego u fazi planiranja, teško je utemeljiti zaključak da bi zakonodavac odlučivanje u ovom osjetljivom stadiju postupka privatizacije prepustio u nadležnost isključivo jednom tijelu i njegovoj volji da postupi ili ne postupi ex offo, oslobodio ga obveze da u svezi sa svojim postupanjem donese bilo kakav formalan akt te odrekao svima čija prava mogu biti time tangirana mogućnost korištenja pravnog lijeka. Iz odredaba čl. 45a. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća to ne proizlazi.

Stoga je i u konkretnom slučaju Hrvatski fond za privatizaciju pristupio kontroli provođenja pretvorbe na inicijativu zainteresirane osobe - dioničara, donio o tome rješenje i uputio na mogućnost pokretanja upravnog spora, dakle u procesnopravnom smislu postupio je sukladno intenciji Zakona.

Neutemeljeno je, dakle, stajalište Upravnog suda Republike Hrvatske izraženo u osporavanom rješenju, prema kojem se kontrola pretvorbe provodi po službenoj dužnosti, bez obveze donošenja rješenja i bez dužnosti obrazlaganja stajališta Fonda, s time da se istodobno postupak kontrole pretvorbe smatra izvanrednim pravnim lijekom.

Iz svega navedenog razvidno je da, jednako kao ni aktu donesenom u stadiju planiranja pretvorbe, nije moguće odreći svojstva upravnog akta niti aktu donesenom u kasnijoj fazi zakonske definicije upravnog akta sadržane u čl. 6. ZUP-a, prema kojoj upravni akt jest akt kojim nadležni organ (tijelo) u obavljanju javnih ovlasti rješava o stanovitom pravu ili obvezi određenog pojedinca ili organizacije u kakvoj upravnoj stvari. Rečeno upućuje na potrebu jednakog postupanja u odnosu na sve akte proizašle iz postupaka pretvorbe poduzeća, te dakako, u odnosu na sve osobe čijih se prava i obveza ti akti tiču.

Konačno, odricanje svojstava upravnog akta aktu koji u procesu pretvorbe društvenih poduzeća donese za to nadležno tijelo, a što ima kao posljedicu onemogućavanje pristupa sudu zainteresiranim osobama, u suprotnosti je s ustavnom garancijom sudske kontrole upravnih akata, pa može biti uzrokom povrede prava. Na neizravan način ovaj je sud svoje stajalište, osobito o smislu i sadržaju odredbe čl. 45a. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća (čl. 16. Zakona o izmjenama i dopunama tog zakona), izrazio i u točki 3. obrazloženja rješenja bro: U-I-472/1996, U-I-26/1998 od 25. ožujka 1998. (Narodne novine, broj 48/98), kojim, između ostalog, nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti te zakonske odredbe.

Stoga je, imajući u vidu sve rečeno, ovaj sud utvrdio da je odbacivanjem tužbe podnositelja u upravnom sporu iz razloga zbog kojih je to u konkretnom slučaju učinjeno došlo do povrede podnositeljeva ustavnog prava na jednakost pred zakonom te mu je uskraćena sudska zaštita u odnosu na doneseni upravni akt."

U Zagrebu, 22. listopada 1999.

Priredio Zlatan Turčić*

* Zlatan Turčić, dipl. pravnik, viši pravni savjetnik Ustavnog suda Republike Hrvatske